

EUSKADIKO TABAKO-KONTSUMOARI BURUZKO AZTERKETA GENERO-IKUSPEGITIK*

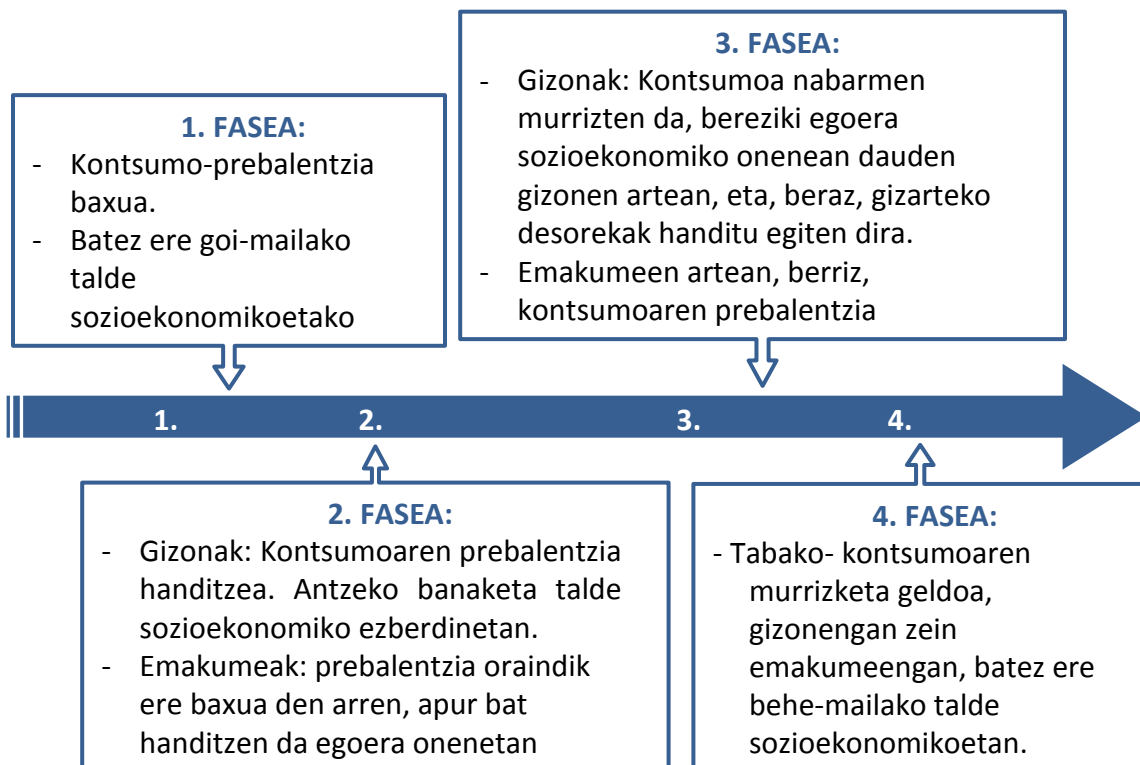
AURREKARIAK

- Egun, tabakismoa **osasun publikoko arazoa da mundu osoan**, eta efektu garrantzitsuak ditu **heriotza-, gaixotasun- eta desgaitasun-tasetan**. Horietan guztietan honako agente hauek daude inplikaturak: **erretzaileetatik** hasi eta **osasun-sistemara** arteko guztiak, barne hartuta **administrazio publikoak** eta **tabako-industria**.
- Tabakismoa ez da bakoitzaren hautuaren mende dagoen ohitura bat, askoz ere haratago doa: pertsonen **testuinguru sozioekonomikoak sozialki baldintzatzen duen** droga-mendekotasuna da. Ezberdintasun handiak daude talde sozialen artean tabako-kontsumoaren **hasierari, jarraipenari** eta **uzteari** dagokionez.

Generoa desorekaren ardatz:

- Literatura zientifikoak **generoa** tabako-kontsumoaren **desorekaren ardatz** nagusietako bat dela dio. Sozialki emakumeei eta gizonei esleitutako **rolekin eta baloreekin** lotuta dago, eta horiek guztiek beren aukeretan eta bizipenetan eragiten dute. Horregatik, osasun- eta gaixotasun-prozesuei ere eragiten diete.
- Denboran zehar, emakumeek gizonek baino **jarrera osasungarriagoak** eta **arriku gutxiagokoak** joan dira hartzen. Dena den, emakumeen **gizarte-rol** tradizionalaren **aldaketak** kontsumo-jarraibideak eraldatzen ari da.

Tabakismo-epidemiaren faseak:

*Testu osoa eskuratzeko esteka: <https://www.sis.net/documentos/Path/537174-1.pdf>

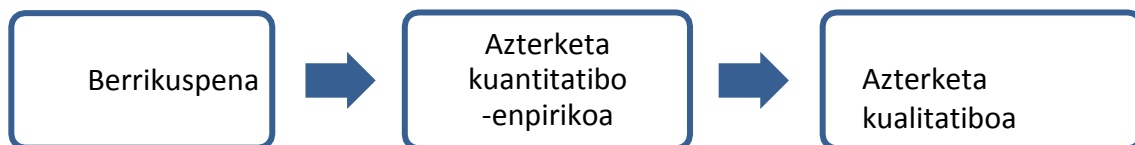
Europako testuingurua:

- Herrialde guztiek prozesu bera jarraitu ez duten arren, Europako herrialdeen artean bi **eredu** ditugu:
- **Europako iparraldeko herrialdeak:** egun, **azken fasean daude:** tabakismoa beharrik handienak dituzten talde sozioekonomikoetan kontzentratuta dago, eta, horrenbestez, desorekak handitzen ari dira.
- **Europako hegoaldeko herrialdeak:** etapa horiek **beranduago** bete dituzte.

HELBURU NAGUSIA

- Dokumentu honen helburu nagusia Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) tabako-kontsumoaren **genero-desberdintasunak** aztertzea da. Zehazki, tabako-kontsumoaren inguruko **faktore erabakigarriak** identifikatu nahi dira, bereziki, hasiera-, eboluzio- eta uzte-ereduei eragiten dietenak, horrela EAEko **prebentzio- eta tratamendu-programen diseinua eta aplikazioa hobetzeko.**

METODOLOGIA

Datu-base
espezializatuetan
literatura berrikustea.

Eusko Jaurlaritzaren
Osasun Sailak egindako
Adikzioei buruzko
Inkestaren (1992-2017)
estatistika-ustiaketa.

- a) 2 **eztabaida-talde** gazte erretzaileekin.
- b) 3 **eztabaida-talde** tabako-mendekotasuna gairatzen duten pertsonekin.
- c) **Taldeko elkarrizketa** droga-mendekotasunen prebentzioaren arloko profesionalenekin.

Azterketaren indarguneak:

- **Generoaren** eta **posizio sozioekonomikoaren** arteko interakzioan zentratzea.
- Tabakismoarekin erlazionatutako prozesuak aztertzea (**hasiera, mantentzea, uztea** eta **berri hastera**) bizi-ikuspuntutik eta era bateratu eta integratuz.
- Hainbat **metodologia** osagarri erabiltzea fenomenoaren sakonagoan ulertzeko eta **inplikaturako agenteen** ikuspuntu ezberdinak kontuan hartzeko.

EMAITZAK

Genero-desberdintasunak tabako-kontsumoaren HASIERAN

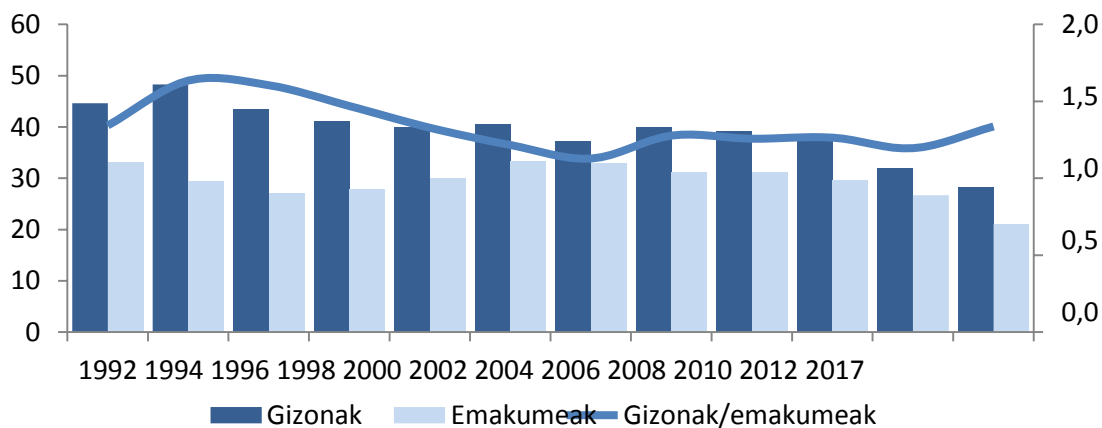
ARRISKU-FAKTOREAK		HASTEKO ADINA
EMAKUMEAK - Familia-ingurunea. - Gurasoen eta beste senide batzuen kontsumoa etxean. - Depresio-sintomak. - Emozio positiboaren gabezia.	GIZONAK - Gertaera negatiboak edo estres-eragileak. - Babes-faktorea: erregulartasunez kirola egitea.	- Gizonen eta emakumeen hasteko adina berdintzen joan da (17 urteen inguruan dago). - Gazte erretzaileen kopurua nabarmen murriztea. - Emakumeak lehenago hasten direlako pertzepzio soziala.

HASTEKO ARRAZOIAK	
Arrazoi berak gizonetan eta emakumeetan: Kuriositatea, tabako-kontsumoaren normalizazio soziala eta arriskuaren pertzepzio baxua.	
EMAKUMEAK - Beren buruak balioesteko jokabidea. - Emakumeak direlako izan beharreko mendeko jarrerarekiko desobedientziaren, errebeldiaren eta adostasun ezaren sinboloa.	GIZONAK - Presio soziala. - Taldearen onarpenaren beharra. - Tabakoa harremanak errazten dituen elementu gisa.
Genero-rol tradizionaletatik askatzeko bidea.	Taldearen parte izan eta taldeko kide sentitzeko modua.

Genero-desberdintasunak tabako-kontsumoaren PREBALENTZIAN eta INTENTSITATEAN

- Emakumeen eta gizonen azken hilabeteko kontsumoak **elkarganatu** egin ziren 1994 eta 2004 artean, **gizonen kontsumoa murriztu** eta **emakumeen handitu** zelako.

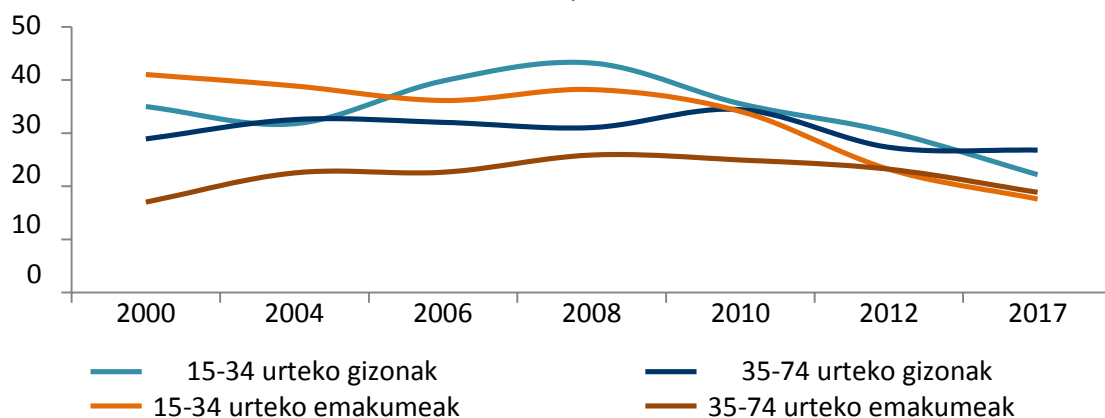
Euskadiko egungo kontsumo-tasaren bilakaera sexuaren arabera (1992-2017)

ratioa Iturria: EAEko Adikzioei buruzko Inkesta (1992-2017).

- Hala ere, 2004tik aurrera gelditu egin zen elkarganatzeko joera hori; izan ere, gizonen nahiz emakumeen **kotsumoa murriztu** zen.
- 2012 eta 2017 artean elkarrengandik urruntzen hasi ziren gizonen eta emakumeen kontsumoak, **emakumeen kontsumoa gizonena baino gehiago murriztu zelako**.

Eguneroko tabako-kontsumo tasaren bilakaera, sexuaren eta adin-tarteen arabera (2000-2017)

Iturria: EAEko Adikzioei buruzko Inkesta (2000-2017).

- Azken urteetan kontsumoan hasi diren gizonak eta emakumeak elkarrengandik urruntzeko prozesuak zerikusia du, batez ere, **emakumerik gazteenen kontsumotasak murriztearekin**.
- 2000n emakume gazteen eguneroko kontsumoak (% 40) emakume helduen kontsumoa **bikoizten zuen** (% 17). 2012an bi tasa horiek **berdin** ziren bi adin-tarteetarako (% 23), eta, azkenik 2017an emakume helduen eguneroko kontsumotasak (% 18,9) **lehen aldiz gainditu zuen** emakume gazteena (% 17,6).

TABAKO-KONTSUMOAREN INTENTSITATEA

- 20 zigarreta baino gehiago kontsumitzen dituzten gizonak emakumeekin alderatuta: OR: 2,67 (% 95eko KT: 1,59-4,50).
- Tabako-kontsumoa gizonen bizitzan zehar emakumeenarekin alderatuta: OR: 1,45 (% 95eko KT: % 1,22-1,73).

TABAKO-KONTSUMOARI EMANDAKO ESANAHIAK

Tabako-kontsumoa sexu biek lotzen dute gehiago **estresaren eta antsietatearen kudeaketarekin** (bereziki bizitzako krisialdiak, gertakari traumatikoak edo egoera txarrak bizitzearekin) kontsumoaren plazerarekin baino.

EMAKUMEAK

- Kontsumo **bakartiagoa**.
- **Espazio pertsonal eta intimoagoa** bilatzeko bidea.
- Esfortzu bat egin osteko **sariari** lotutako ideia.
- **Eguneroko bizitzaren errutinak** eta **familiaren gaineko erantzukizunak** eramateko pizgarria (**zainketa-lanen** garrantzia azpimarratu behar da).

GIZONAK

- Batez ere testuinguru sozialean oinarritutako kontsumoa.
- Beste pertsona batzuekin izandako **aisialdi- eta sozializazio-uneei** lotua.
- **Harreman berriak ezartzeko bitarteko edo aitzakia** (gazteentzat).

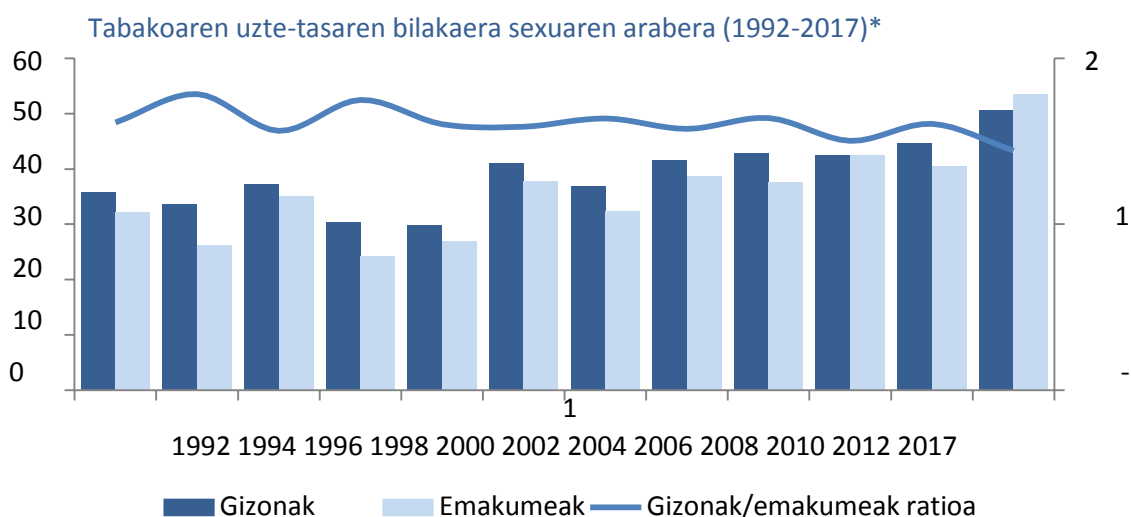
EBIDENTZIA ZIENTIFIKOAREN EMAITZAK

Honako hiru faktoreek dute eragina tabakoa kontsumitzeari uzteko prozesuan:

- Faktore **biologikoak**: **Nikotina-mendekotasunaren estimulua** da nagusi gizonengan. Emakumeengan, berriz, estimulu sentsorial eta sozialak.
- Faktore **psikologikoak**: Ebidentzia zientifikoak erakutsi du badagoela **osasun mentalaren** eta tabako-kontsumoaren arteko harreman bat. Harreman horretan **estresa, depresioa, trauma** eta **emozio negatiboak** gehiago lotzen zaizkie emakumeen tabakismoari, eta horrek zaildu egingo luke emakumeek tabakoa uztea.
- **Harreman**-faktoreak: Emakumeek gizonek baino eragin handiagoa dute beren bikotekideek tabakoa uzten dutenean. Horrez gain, **estigma sozialak** egoera sozioekonomiko txarretan dauden emakumeek tabakoa uztea zail dezake.

EAErako emaitzak:

- **Gizonen uzte-tasa** emakumeena baino apur bat **altuagoa** izan da azken urtean. Dena den, epealdi horretan lehen aldiz **alderantzikatu** da joera hori.

Iturria: Iturria: EAEko Adikzioei buruzko Inkesta (1992-2017).

* Uzte-tasa: noizbait erre dutenen pertsonetatik beren burua erretzaile ohizat jotzen dutenen proportzioa

EUSKADI ETA DROGAK INKESTAREN EMAITZAK

Tabako-kontsumoa uztean dauden desberdintasun sozialak:

- Egoerarik onenean dauden **talde sozioekonomikoetako biztanleek** tabakoa kontsumitzeari **uzteko probabilitate** handiagoa dute.
- **45 urtetik beherakoak:** Seme-alabak edukitzeari lotutako urteetan izan ezik, gizonek (eta bereziki egoera onenetan daude klaseetakoek) gehiago uzten dute tabakoa emakumeek baino.
- **45 urtetik gorakoak:** Emakumeak dira (eta bereziki egoera onenetan dauden klaseetakoak) kontsumitzeari maiztasun handiagoz uzten diotenak.

Gizonentzako eta emakumeentzako arrazoi komun eta nagusia: **Egoera fisikoa**. Beldurra minbiziari edo beste gaixotasun batzuei.

AZTERKETA KUALITATIBOAREN EMAITZAK

GIZONAK	Aurre-egite aktibo motako estrategiak: Kanpoko presioen garrantzia murrizten dute, eta beren erabakiak hartzeko eskubidea aldarrikatu.
EMAKUMEAK	Aurre-egite pasibo motako estrategiak: Familia- eta gizarte-erantzukizunen garrantzia tabako-kontsumoa uzteko erabakian. - Erru-sentimendu handiagoa erretzaileak izateagatik. - Tabakoaren kontsumoak beren osasunean izan ditzakeen ondorioengatiko kezka handiagoa. - Tabakoaren mendekotasuna gainditzeko prozesuetan antsietate handiagoa eta kezka gehiago. - Kalteberatasun handiagoa pisua handitzearen eraginari dagokionez.

ADIKZIOEN PREBENTZIO-ARLOKO PROFESIONALEI EGINDAKO ELKARRIZKETA ONDORIOAK

Egungo programen ahuleziak:	Hobetzeko proposamenak:
• Azken urteetan prebentzio- eta uzte-programa kopurua murriztu izana. • Gazteen parte-hartze tasa baxuak. • Egun, ez da behar beste kontuan hartzen generoaren eragina programa horietan.	• Bi agertoki posible: 1. Genero-ikuspegia esplizituki txertatzea. 2. Emakumeentzako programa espezifikoak sortzea.

LITERATURA ZIENTIFIKOAREN BERRIKUSPENAREN EMAITZAK

• Uzte-programetan genero-ikuspegia txertatzeak tratamendurako irispidea erraztu eta emakume erretzaileen beharrianak hobeto ase ditzakeen arren, literatura zientifikoan deskribatutakoari jarraikiz, badirudi mota horretako esku-hartzeek ohiko tratamenduen abstinentzia-tasa antzekoak dituztela.	
Programarik arrakastatsuenak emakumeentzako programa espezifikoak dira, zehazki honako hauek: • Tratamenduan zehar pisua kontrolatzen laguntzeko diseinatutako programak. • Ariketa fisikoa sustatzen duten programak. • Kolektibo espezifiko edo ahulei zuzendutako programak: - Maila sozioekonomiko baxuko emakumeak - Haurdunak - Gazteak	Estrategiarik eraginkorrenak: • Osasun-zentroetan ematea lehen mailako arreta. • Banakako laguntza edo aholkularitza. • Laguntza-materialak ematea.

ONDORIOAK ETA EZTABAIDA

- EAEn **ezberdintasun nabarmenak** daude gizonen eta emakumeen artean kontsumoaren hasierari, prebalentziari, intentsitateari eta uzte-prozesuan zehar dituzten zailtasunei dagokienez.
- Tabako-epidemiak azken urteetan EAEn izan duen eboluzioari buruzko datuek **etorkizuneko agertoki itxaropentsua** erakusten dute; izan ere, **joera beherakorra da gazteengan**.
- **Kontsumoaren uzte-tasak handitzen** joan dira progresiboki, eta horrek biztanleen hilkortasun- eta gaitortasun-tasetan eragin positiboa izango du ziur aski.
- Hala ere, **genero desberdintasunak** daude. Generoa, **adinarekin** eta **faktore sozioekonomikoekin** interakzioan, biztanleria batek tabakoarekiko duen jokabidea eta denboran zehar jokabide horrek duen eboluzioa ulertzeko faktore garrantzitsuenetako bat da. Horrenbestez, **kontuan hartu beharko litzateke** tabakismoaren prebalentziaren aurkako **politikak diseinatzean**.
- Azken urteetan tabakoari eragiten dioten desberdintasun sozialak murrizteko burutu diren esku-hartzeak gorabehera, egun **ez** da behar beste **kontuan hartzen generoak** mota horietako **programetan** duen eragina.
- Horrenbestez, **birbideratu egin behar dira** ikuspuntu biomedikoetan oinarritutako programa tradizionalak. Eredu berria **osasunaren kontzepzio positibo** batean oinarritu behar da, eta, horrez gain, **kolektiborik kalteberenetan** ardaztu, tabakoa kontsumitzeak dakarren dimentsio **psikologikoa eta soziala** azpimarratu eta prozesu horretan gizonen eta emakumeen **ezaugarri propioak** jaso behar ditu.
- Era berean, tabako-kontsumoa gainditzea osasunarentzako faktore **erabakigarria** den aldetik, tabako-kontsumoa **egiturazko faktoreen** eta **osasunaren tarteko elementu** bat ere badela ulertu behar da, mendekotasun hori gainditzeko gomendioetara eta horren garrantziaz gogatzera zuzendutako ekintza indibidualetatik haratago.